

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Retningslinjer og prioriteringer 2024

Innhold

Kommunale retningslinjer	2
Faktaark 1: Biologisk mangfold.....	4
Faktaark 2: Gammel kulturmark.....	5
Faktaark 3: Verneverdige bygninger.....	6
Faktaark 4: Kulturminner og kulturmiljøer.....	7
Faktaark 5: Tilgjengelighet og opplevelser i landskapet	8
Faktaark 6: Inntaks- og nedløpskummer.....	9
Faktaark 7: Erosjonssikring av åpne løp.....	10
Faktaark 8: Avskjæringsgrøfter.....	11
Faktaark 9: Oppdimensjonering av lukka løp	12
Faktaark 10: Åpne kanaler til erstatning for åpne løp	13
Faktaark 11: Terskler i åpne løp	14
Faktaark 12: Økologisk rensedamner	15
Faktaark 13: Miljøplantinger – leplanting, vegetasjonssone og landskapsplanting	16
Faktaark 14: Dekke over eksisterende gjødsellager	17

Kommunale retningslinjer

Formål

I henhold til Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket av 04.02.2004 er formålet med SMIL-midlene å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensingen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift.

Forvaltning i kommunen

Forvaltningen av tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) ble overført til kommunene i 2004. Midlene overføres fra staten til fylkesmennene, som foretar en viderefordeling til kommunene på bakgrunn av innmeldt behov, kommunale tiltaksstrategier og tidligere oppnådde resultater. De kommunale retningslinjene, den kommunale tiltaksstrategien med årlig oppdatering og gjeldende landbruksplan danner føringer for tildeling av midlene i Stjørdal. Tiltaksstrategien oppdateres årlig av utvalg plan og miljø. Samråd landbruk skal gis anledning til å komme med sin anbefaling i forkant av behandlingen.

Prioritering

Tilskudd kan innvilges til foretak som oppfyller vilkårene i forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket. Midlene skal prioriteres til de viktigste miljøoppgavene i landbruket i Stjørdal, som kommer fram i den årlige tiltaksstrategien. Prioritering innenfor de enkelte tiltak er beskrevet i faktaarkene. For hydrotekniske tiltak prioriteres tiltak i nedbørsfelt til vannforekomster med risiko for å ikke oppnå god miljøtilstand etter regional plan for vannforvaltning, se Vann-Nett.

Søknad

Det skal benyttes søknadsskjema som er utarbeidet av Landbruksdirektoratet. For eget arbeid som er godkjent for tiltaket skal det føres timeliste der det framgår hvilke datoer arbeidet er utført, varighet, hva som er gjort og hvem som har utført arbeidet. Som sats for eget arbeid, brukes **350 kroner per time**. Ved bruk av traktor eller egen gravemaskin kan det legges på et **tillegg på 400 kr per time**. Det gis ikke tilskudd til tiltak som er gjennomført og normalt ikke til tiltak som er påbegynt.

Søknadsfrister er 15. februar og 20. august.

Prioritet	Tiltak	Tilskuddssats %
1	Avrenning til vann <ul style="list-style-type: none"> • Hydrotekniske anlegg <ul style="list-style-type: none"> ○ Inntaks- og nedløpskummer ○ Erosjonssikring av åpne løp ○ Avskjæringsgrøfter ○ Oppdimensjonering av lukka løp ○ Åpne kanaler til erstatning for lukka løp ○ Terskler i åpne løp • Fangdammer, andre økologiske rens tiltak 	70 %
2	Biologisk mangfold <ul style="list-style-type: none"> • Gammel kulturmark • Biologisk mangfold • Trua natur, -utvalgte naturtyper og prioriterte arter • Pollinerende insekter • Fjerning av fremmede skadelige arter 	60 %
3	Utslipp til luft <ul style="list-style-type: none"> • Dekke over eksisterende gjødsellager 	70 %
4	Plantevernmidler <ul style="list-style-type: none"> • Investeringer som reduserer risiko for tap av plantevernmidler, eksempelvis biobed ved påfyllingsplasser og lignende 	60 %
5	Friluftsliv og tilgjengelighet <ul style="list-style-type: none"> • Tilgjengelighet og opplevelser i landskapet • Fjerning av piggrådgerde 	50 %
6	Kulturminner og kulturmiljøer * <ul style="list-style-type: none"> • Boplasser, hustufter og ruiner, gammetufter, gårdshauger • Gravhauger og – røyser, helleristninger, offersteder, varp • Gamle veifar, stier, veimerker, klopper, vad, tre- og steinbruer • Jakt-, fiske- og fangstinnretninger, stakktufter, jernvinneplasser, kull- og tjæremiler, fløtningsdammer • Verneverdige bygninger 	30 %

** Det kan gis inntil 30 % tilskudd av godkjent kostnadsoverslag. Tilskuddet kan økes til 50 % i spesielle tilfeller.*

Faktaark 1: Biologisk mangfold

Formål:

Ta vare på og utvikle variasjonen og mangfoldet av planter og dyr i kulturlandskapet ved hjelp av skjøtselstiltak og tilrettelegging.

Viktige punkt:

Ta vare på det kulturbetinga mangfoldet av planter og dyr i kulturlandskapet som er utvikla gjennom lang tids slått og beiting.

Ta hensyn til ville planter og dyr i kulturlandskapet og bidra til å opprettholde livskraftige bestander. Gjennomføre tiltak som bidrar til gjenoppretting og utvikling av biologisk mangfold

Aktuelle tiltak:

- Hindre gjengroing gjennom rydding og slått eller beiting.
- Unngå bruk av mineralgjødsel og kjemisk ugrasbekjempelse.
- Etablere kantsoner der slike mangler
- Skjøtsel av tette og ekspanderende kantsoner
- Tilrettelegging for pollinatorer i jordbruket
- Fjerning av fremmede skadelige arter

Det kan gis inntil 60 % tilskudd av godkjent kostnadsoverslag.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no

Faktaark 2: Gammel kulturmark

Formål:

Restaurere og ta vare på gammel kulturmark med tilhørende miljøverdier formet gjennom lang tids bruk til slått og beite.

Viktig:

Gjengroinga skal ikke ha kommet så langt at arealet har preg av skogsmark. Det skal finnes planter som er karakteristiske for kulturmark og eventuelt kulturminner som forteller om tidligere bruk. Gammel kulturmark som er inngjerdet og har vært brukt til beite i en årrekke, men som er gjengrodd pga. manglende vedlikehold, støttes ikke.

Aktuelle tiltak:

Åpning av gjengrodd mark ved rydding av uønska vegetasjon og fjerning av hogstavfall. Enkeltrær eller grupper av trær settes igjen for å gi skygge og ly til beitedyr. Gjerding og annen tilrettelegging for beiting som skjøtselstiltak.

Skjøtselskrav:

Arealet skal høstes gjennom beiting eller slått og fjerning av avling. Det skal ikke anvendes mineralgjødsel, husdyrgjødsel eller kjemisk ugrasbekjempelse.

Det kan gis inntil 60 % tilskudd av godkjent kostnadsoverslag.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no

Faktaark 3: Verneverdige bygninger

Formål:

Restaurering og vedlikehold av verneverdig bygning i jordbrukets kulturlandskap.

Verneverdig bygning: Bygning som ikke er freda, men som på grunn av sin egenart eller som del av et kulturmiljø utgjør et viktig innslag i kulturlandskapet, og som det er viktig å ta vare på.

Viktig:

- Bygningens miljøverdi som innslag i jordbrukets kulturlandskap vektlegges
- Tilskuddssatsen kan graderes avhengig av nytteverdi for brukeren sett i forhold til bygningens miljøverdi for allmennheten
- Gjelder utvendig vedlikehold
- Restaurering og vedlikehold skal skje i samsvar med de prinsipper kulturminneforvaltninga legger til grunn. Dette gjelder blant annet:
 - o Bevar opprinnelige elementer, unngå endringer
 - o Reparasjoner framfor hel utskifting
 - o Bruk av tradisjonelle, stedegne materialer og håndverksteknikker
 - o Bruk av tradisjonelle farger

Det kan gis inntil 30 % tilskudd av godkjent kostnadsoverslag. Maksimalt tilskudd pr landbrukseiendom kr 200 000,- over en ti-års periode.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no

Faktaark 4: Kulturminner og kulturmiljøer

Formål:

Ta vare på spor etter menneskers virksomhet i kulturlandskapet gjennom alle tider, herunder steder det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.

Kulturminner (eksempler): Bygninger, boplasser, hustufter, gravhauger, bautasteiner, rydningsrøyser, stakktufter, veger og vegfar, fangst og fiskeinnretninger, tjære- og kullmiler, blåstergroper

Kulturmiljø (eksempler): Gårdstun, seter, gravfelt, naust- og sjøhus.

Freda kulturminner: Alle kulturminner fra før 1537, alle bygninger fra før 1650 og samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk freda

Aktuelle tiltak:

- Synliggjøring gjennom rydding, slått eller beiting.
- Istandsetting, restaurering og skilting. Ved freda kulturminner må dette skje i samråd med regional kulturminneforvaltning.

Viktig:

Ta vare på så mye som mulig av kulturminnets helhet, egenart og opprinnelige elementer. Bruk helst stedegne materialer.

Prioritert:

Tiltak i Stjørdal kommune sin kulturminneplan.

Det kan gis tilskudd på inntil 30 % av godkjent kostnadsoverslag.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no

Faktaark 5: Tilgjengelighet og opplevelser i landskapet

Formål:

Legge til rette for rekreasjon og opplevelser i jordbrukets kulturlandskap gjennom ferdsel og friluftsliv. Tilskudd til sammenhengende sti- og turvegnett i tilknytning til veger eller linjedrag i landskapet og forenkling av adkomst til utmark og strandsoner. Tilskudd til skilting og informasjon for å øke opplevelsesverdien.

Aktuelle tiltak:

- Rydding, istandsetting eller anlegg av stier og ferdselsårer.
- Anlegging av enkle bruer, klopper eller gjerdeklyv.
- Merking av veg og oppsetting av informasjonstavler og – skilt.
- Anlegging av enkle rasteplasser.
- Fjerning av piggråd

Forsiktighetsregler og begrensninger:

Unngå uheldige effekter på miljøverdiene i kulturlandskapet

Unngå ferdsel over innmarksbeite som kan medføre fare for folk og fe.

Turstier i utmarksområder omfattes ikke av ordninga med mindre det dreier seg om kortere strekninger som er nødvendig for å oppnå gode helhetsløsninger.

Tilskudd skal ikke brukes for å legge til rette for parkering eller motorferdsel i utmark.

Prioritert:

Gamle stier som har kulturhistorisk verdi

Tilgjengelighet for allmennheten.

Stiene merkes og skiltes etter «Retningslinjer for merking og skilting av turstier i Stjørdal».

Det kan gis tilskudd på inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no

Faktaark 6: Inntaks- og nedløpskummer

Formål:

Samle overflatevann fra åpengrøft eller terreng ned til et lukket løp.

Viktige punkt:

- Stor nok inntaks- eller nedløpsåpning
- Kum plasseres på det laveste terrengpunktet, ikke nødvendigvis rett over hovedledning, og med grenrør inn på hovedledning.
- Terrengforming med en voll nedenfor innløpet samler vannet til nedløp/innløp. Vollen kan bygges med slak helling og drives som eng/åker. Fungerer også som fordrøyings- og sedimentasjonsmagasin
- Bruk helst prefabrikerte løsninger, som gir tette løsninger, best kapasitet og varighet
- Sikring mot at større fremmedlegemer kommer inn i lukka løp(rist)
- Ettersyn av innløpet i forbindelse med og etter stor avrenning!!!

Andre ordninger:

Lukking av åpne grøfter, kanaler og bekker krever tillatelse fra kommunen, fylkesmannen og til dels NVE. Det gis ikke tilskudd til slike lukkinger

Det kan gis tilskudd på inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no

Faktaark 7: Erosjonssikring av åpne løp

Formål:

Hindre erosjon i botn og sider i kanaler og bekker.

Viktige punkt:

- Stort nok løpstverrsnitt til flomvannføring etter forbygging
- Riktig gradert stein (stor nok nærmest vannet, og små i mellom)
- Sprengt stein (rund stein rulles av flomvannet)
- Tetting med filtermasser mot jordmassene i botn og sider (grus/singel, evt. også duk). Slipper vann fra sidene inn i løpet, men tetter mot vannkrefter mellom de større steinene.
- Terskler for å redusere vannhastigheten og lage dammer (øker biologisk mangfold)
- Legg unna jord og mindre vegetasjon før anlegg, og legg dette tilbake oppå steinmassene i kantene etterpå
- Hvis mulig bør en kombinasjon av forbygde terskler og utslaking av løpets sideskråninger velges framfor sammenhengende forbygging.
- Ved djup løpserosjon og fare for kvikkleire bør heving av botn og kontinuerlig forbygging velges. Dette stopper erosjon og stabiliserer sideskråninger.
- OBS! Ved kvikkleire eller mistanke om dette: Kontakt kommunen.

Det kan gis tilskudd på inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no

Faktaark 8: Avskjæringsgrøfter

Formål:

Avskjære overflate- og grunnvannstrøm fra utmark mot innmark.

Viktige punkt:

- Djup nok grøft til å avskjære grunnvannsstrømmer (for eksempel i sandlag eller oppå leirhylla)
- Slake nok sideskråninger, slik at de står og gror til
- Grøftfylla bør ikke legges på øvre grøftkant
- Unngå vannerosjon i selve grøfta
- Tilstrekkelig dimensjonert hovedavløp (åpent eller lukka)

Det kan gis tilskudd på inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no

Faktaark 9: Oppdimensjonering av lukka løp

Underdimensjonert rør gir overvann

God innløpsutforming gir bedre utnyttelse av røras kapasitet

Formål:

Sikre at det lukka løpet tar unna flomvann ved å legge et suppleringsløp som tar den manglende vannmengden

Viktige punkt:

- Riktig beregning av nødvendig rørdimensjon
- Riktig utforming og sikring ved inn- og utløp
- Riktig rørtype og legging (produsentens leggeanvisning)
- Vurder om skader ved evt. overflømming kan aksepteres i forhold til kostnadene med oppdimensjonering
- Vurder om skadene kan hindres med (permanent) grasdekt vannveg
- Lukka bekker bør transportere vann gjennom arealer, og bare ta inn sideløp underveis.
- Overflatevann fra arealet som bekken går gjennom bør håndteres i eget system.

Det kan gis inntil 70 % tilskudd av godkjent kostnadsoverslag.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no

Faktaark 10: Åpne kanaler til erstatning for åpne løp

Moknesmyran, Frosta. Erosjonsskader fra vinterflom og nytt åpent løp over gammelt lukka.

Formål:

Gir større flomkapasitet for pengene enn lukka løp, og gir bedre muligheter for kontroll. Bidrar til økt biologisk mangfold.

Viktige punkt:

- Flomdimensjonering må skje i forhold til hva omgivelsene kan tåle ved overflomming (jordart, helling, veger, tekniske installasjoner)
- Sidehelling bestemmes av jordart og vannhastighet
- Vannhastighet kan kontrolleres bl.a. med små steinforbygde terskler
- Sider bør tilsåes
- Utløp fra lukka løp må sikres med stein for å unngå erosjonsskade i kanalen

Det kan gis tilskudd på inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no

Faktaark 11: Terskler i åpne løp

Formål:

Reduserer flomvannshastigheten for å unngå erosjonsskader i selve løpet. Vannspeil bidrar til økt biologisk mangfold.

Viktige punkt:

- Tett eller ikke tett terskel
- Steinsikring mot at vannet skader selve terskelen, sidene langs terskelen og i foten like nedenfor terskelen
- Lengdefall slakere enn 1:5
- Terskler med større høyde enn 0,8 m eller nedbørfelt større enn 2 km²; kontakt NVE.

Det kan gis tilskudd på inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no

Faktaark 12: Økologisk rensedammer

Plassering mellom skråning og veg på Val landbruksskole. Nedbørfelt 45dekar, anlagt 1996. Lite sedimentasjonskammer, rensedam og hellende våtmark før oppsamling til avløp.

Delvis gjennomtrengelig terskel i dam i beitelandskap.

Stor dam i beitelandskap. Vannet går i en dobbel S. Mye erodert masse har lagt seg opp i forbindelse med nydyrking.

Formål:

Holde tilbake jordpartikler og næringsstoff fra dyrka mark. Dette reduserer forurensinga i nedenforliggende vassdrag, og gir mulighet for å flytte matjorda tilbake til arealene.

Viktige punkt:

- Utforming avhengig av åpen åker (erosjon) eller eng/beite (næringsstoffavrenning).
- Plasseres så nært aktuelt jordbruksareal som mulig.
- Utforming og elementrekkefølge terrengtilpasses.
- Dimensjonering avhenger av størrelse på nedbørfelt og belastning.
- Må konstrueres slik at de ikke skades ved flomvannføring.
- Må kunne tømmes med gravemaskin.

Det kan gis inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no

Faktaark 13: Miljøplantinger – leplanting, vegetasjonssone og landskapsplanting

Jordarbeidet og nyplanta i tre rekker.

Tre år gammel planting. Ugraskamp viktig.

Ammetrærne er hogd, og botnsjiktet vil tettes.

Sju år gammel leplanting sideskjært på Lesida.

Formål: Bremse vind, redusere avrenning til vassdrag og fremme biologisk mangfold.

Viktige punkt:

- Riktig forarbeid (jordarbeiding, drenering, ugras) i forhold til funksjon.
- Plantevalg og – avstand bestemmes av formål
- Lokale tre- og buskslag
- Etableringsfasen: Ugraskamp, bortgjering av beitedyr, suppleringsplanting
- Skjøtsel leplantinger: Oppstamning etter 3-5 år, hogst av ammetrær (rasktvoksende trær som gir skjerm for busker og mer seintvoksende trær) etter 7 – 10 år, sideskjæring etter 6 – 10 år.
- Skjøtsel vegetasjonssoner: Tynning, hardest inn mot dyrka mark.

Det kan gis tilskudd på inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no

Faktaark 14: Dekke over eksisterende gjødsellager

Formål:

Dekke over eksisterende gjødsellager kan dempe utslipp til luft, særlig av ammoniakk. Mange typer dekke kan også utvide lagerkapasiteten gjennom å lede nedbør vekk fra lageret. For enkelte foretak kan tiltak derfor også være ledd i å innfri minstekrav til lagerkapasitet. Det kan telle positivt om dekket bidrar til å sikre lagerkapasiteten, men det primære formålet med dekket skal være å dempe utslipp til luft.

Viktige punkt:

- Skal dempe utslipp til luft.
- Det stilles krav om at løsningen er av varig karakter tilpasset det aktuelle lageret.

Det kan gis tilskudd på inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

Mer informasjon:

Søknad: [Fyll ut eget søknadsskjema.](#)

www.stjordal.kommune.no

www.statsforvalteren.no/Trondelag/

www.landbruksdirektoratet.no
